

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра ДАВНЬОЇ І НОВОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

Декан факультету історії та міжнародних відносин

Ольга МАКЛЮК

(підпис)

« 01 » жовтня 2023 р.

ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ РІДНОГО КРАЮ В ШКОЛІ

(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістра

(назва освітнього ступеня)

денної та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти

спеціальності **014 Середня освіта**

(шифр, назва спеціальності)

предметна спеціальність **014.03 Середня освіта (Історія)**

освітньо-професійна програма **Середня освіта (Історія)**

Укладач **Олександр ІГНАТУША д.іст.н., професор, професор кафедри давньої і нової історії України та методики навчання історії**

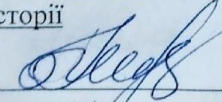
(науковий ступінь, вчене звання, посада)

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри давньої і нової історії
України та методики навчання історії

Ухвалено науково-методичною радою
факультету історії та міжнародних
відносин

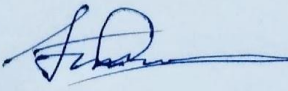
Протокол № 01 від "01" 09 2023 р.
В.о. завідувача кафедри давньої і
нової історії України та методики навчання
історії

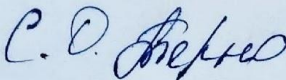
Протокол № 01 від "01" 09 2023 р.
Голова науково-методичної ради
факультету історії та міжнародних
відносин

Галина ТУРЧЕНКО
(підпис)

Ірина КРИВКО
(підпис)

Згоджено
гарами ОМЛ

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 01 – Освіта/Педагогіка	Кількість кредитів – 3	Вибіркова	
		Цикл дисциплін Вільного вибору студента в межах спеціальності	
Спеціальність 014 Середня освіта (Історія)	Загальна кількість годин – 90	Семестр	
Освітньо-професійна програма 014 Середня освіта (Історія)		3 -й	3 -й
	Лекції		
	12 год.	4 год.	
	Семінарські		
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 8	10 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		68 год.	82 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є представлення студентам сучасних наукових поглядів на місцеву історію як невід’ємну й унікальну частку історії України і світу та навчання студентів враховувати новітні досягнення історичної регіоналістики, педагогіки і суспільні запити у практичній діяльності вчителя історії.

Основні **завдання** вивчення дисципліни «Викладання історії рідного краю в школі»:

- сформувати в учасників освітнього процесу розуміння інтегрального зв’язку між локальною та глобальною історією, між вивченням історії рідного краю та вивченням історії України і світу;
- сприяти усвідомленню студентами значущості «малої» Батьківщини і «малої» людини в історії, цінності людського життя, багатоманіття і єдності світу задля його збереження і розвитку;
- підготувати магістрів виявляти та розв’язувати навчальні проблеми історичної регіоналістики за допомогою критичного мислення, проявляти ініціативність, генерувати нові ідеї;
- підготувати студентів до самостійної розробки методичних прийомів навчання локальної історії в школі, спираючись на концепції активного та проблемного навчання та новітні наукові досягнення;

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми та методи оцінювання
ЗК1. Здатність проводити наукові дослідження, оригінально та критично мислити, критично осмислювати проблеми в освіті та суміжних галузях знань: історії,	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький, демонстрування,	Тестування; підготовка доповідей; участь у дискусії; створення і захист візуальних презентацій; захист індивідуальних робіт

психології, методології (дослідницька компетентність).	навчання на основі проєктів.	у форматах круглого столу та наукової конференції, написання есе
ЗК2. Спроможність надавати таку форму інформації, аби зрозуміло і недвозначно донести власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців, зокрема до школярів профільної середньої школи (мовно-комунікативна компетентність).	Бесіда, пояснення, інтерпретація результатів, частково-пошуковий, наочні методи	Усне опитування, тестування, імітаційний урок, навчальна дискусія, метод навчальних науково-дослідних проєктів, створення і захист візуальних презентацій, написання есе
ЗК3. Здатність управляти робочими (організаційно-технічними) та навчально-виховними (освітніми) процесами в якості вчителя із застосуванням стратегічних підходів в умовах підвищеної складності, непередбачуваності та неповної інформації тощо (організаційна компетентність).	Метод проблемного викладу матеріалу, робота в групах, кейс-метод, індивідуальна робота	Тестування; навчальна дискусія, індивідуальне творче завдання
ЗК4. Спроможність нести відповідальність за внесок до професійних знань, практики та оцінювання результатів діяльності здобувачів освіти, команд та колективів (оцінювально-аналітична компетентність).	Робота в команді, індивідуальна робота, аналіз	Усне опитування, навчальна дискусія, імітаційний урок, імітаційний круглий стіл, імітаційна наукова конференція
ЗК6. Здатність діяти відповідально, свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).	Теоретичний аналіз наукової та навчально-методичної літератури, вивчення та узагальнення педагогічного досвіду, пояснення, диспут, демонстрування	Кейс-метод, навчальна дискусія, тестування, виготовлення і захист презентації, педагогічний експеримент
ЗК7. Здатність до міжособистісної взаємодії (в тому числі в міжнародних проєктах), роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня та різних культур (соціальна компетентність).	Робота в команді, робота в парах, моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності в умовах культурних, мовних, релігійних відмінностей	Усне опитування, навчальна дискусія, тестування, виготовлення і захист презентації; розробка план-конспекту уроку
СК4. Здатність інтегрувати історичні, дидактичні, психологічні та методичні знання	Теоретичний аналіз наукової та	Тестування, усне опитування, навчальна

світового рівня для розв'язування складних задач у широких або мультидисциплінарних контекстах (загальнонаукова компетентність).	навчально-методичної літератури, формулювання гіпотез, планування та проведення досліджень, інтерпретація результатів, методи самокорекції, компаративістика	дискусія, захист індивідуальних робіт у форматах круглого столу та наукової конференції.
ПРН1. Володіти ґрунтовними знаннями предметної області, належно використовувати фахову термінологію, розуміти основні напрями розвитку історичного пізнання, ефективно і вільно передавати ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами.	Проблемний, частково-пошуковий, дослідницький, демонстрування, навчання на основі проєктів.	Тестування; підготовка доповідей; участь у дискусії; створення і захист візуальних презентацій; захист індивідуальних робіт у форматах круглого столу та наукової конференції, написання есе
ПРН2. Застосовувати в педагогічній діяльності наукові методи пізнання, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати та інтерпретувати результати, створювати моделі та визначати їхню дієвість.	Бесіда, пояснення, інтерпретація результатів, частково-пошуковий, наочні методи	Усне опитування, тестування, імітаційний урок, навчальна дискусія, метод навчальних науково-дослідних проєктів, створення і захист візуальних презентацій, написання есе
ПРН3. Знати концепції науково-дослідної та професійної діяльності й обирати методи дослідження в межах предметної галузі – історія.	Метод проблемного викладу матеріалу, робота в групах, кейс-метод, індивідуальна робота	Тестування, навчальна дискусія, індивідуальне творче завдання
ПРН4. Знати і застосовувати у власній освітній діяльності вимоги державних стандартів, навчальних програм, закономірності процесу навчання історії, цілі навчання історії, зміст історичної освіти, методи та форми навчання історії.	Робота в команді, індивідуальна робота, аналіз	Усне опитування, навчальна дискусія, імітаційний урок, імітаційний круглий стіл, імітаційна наукова конференція
ПРН6. Застосовувати сучасні методики викладання історії, демонструвати розуміння дидактичних понять в контексті навчання історії та соціогуманітарних дисциплін.	Теоретичний аналіз наукової та навчально-методичної літератури, вивчення та узагальнення педагогічного досвіду,	Кейс-метод, навчальна дискусія, тестування, виготовлення і захист презентації, педагогічний експеримент

	пояснення, диспут, демонстрування	
ПРН7. Розробляти навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, адаптувати загальні методичні вимоги до специфіки конкретної педагогічної ситуації. Розробляти навчальні програми на основі модельних навчальних програм.	Робота в команді, робота в парах, моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності в умовах культурних, мовних, релігійних відмінностей	Усне опитування, навчальна дискусія, тестування, виготовлення і захист презентації; розробка план-конспекту уроку
ПРН14. Вміти працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії.	Теоретичний аналіз наукової та навчально-методичної літератури, формулювання гіпотез, планування та проведення досліджень, інтерпретація результатів, методи самокорекції, компаративістика	Тестування, опитування, навчальна дискусія, захист індивідуальних робіт у форматах круглого столу та наукової конференції

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Підготовка вчителя до викладання історії краю:

Тема 1. Науково-педагогічний потенціал викладання історії рідного краю в школі.

Місце Історії рідного краю в системі освіти та науки. Об'єкт і предмет Історії рідного краю. Роль Історії рідного краю у формуванні громадянських та історичних компетентностей здобувачів середньої освіти. Співвідношення понять: історія краю, краєзнавство, історична регіоналістика. Історія рідного краю в середній школі України та Запорізької області зокрема: до і в період державної незалежності. Сучасні суспільні виклики викладанню Історії рідного краю.

Тема 2. Визначення і вивчення регіональних особливостей історії рідного краю.

Регіони України, їх визначення та історичні особливості: Галичина, Закарпаття, Буковина, Поділля, Волинь, Полісся, Правобережжя, Лівобережжя, Слобожанщина, Донеччина, Бессарабія, Запоріжжя, Таврія.

Історичні особливості Запорізького краю. Доісторична доба; Доба України-Руси; Запорізькі Вольності; Імперська доба; Українська національна революція; Радянська модернізація; Німецько-радянська війна (1941-1945 рр.); Трансформації радянської системи (друга половина 40-х – 80-і рр. XX ст.); Боротьба за незалежність (1990–1991 рр.); Утвердження державного суверенітету; Запоріжжя у часи революцій національної ідентичності та російсько-української геноцидної війни (2014–2023 рр.).

Змістовий модуль 2. Вироблення методики збору джерел до історії краю

Тема 3. Специфіка комплексів історичних джерел для реконструкцій історії краю.

Загальна характеристика комплексів джерел до вивчення і викладання історії краю. Особливості масивів масових джерел. Археологічні, речові, писемні, усні, аудіо-, відео-, електронні джерела. Унікальні джерела та їх генеруюча роль. Джерела особистого походження: спогади, свідчення, мемуари, щоденники, листи. Усноісторичні свідчення.

Потенціал системи місцевих архівів у вивченні історії рідного краю: Державний архів Запорізької області, міські, районні, поточні архіви, архіви установ. Приватні архіви та колекції.

Краєзнавчий ресурс музеїв Запорізької області: Національний заповідник «Хортиця» та Музей історії запорозького козацтва, Запорізький обласний краєзнавчий музей, Запорізький обласний художній музей, Музей історії зброї, Музей авіації та високих технологій «Мотор Січ», Музей ПрАТ «Дніпроспецсталь», Музей ретро-автомобілів «Фаєтон», Музей судноплавства «Чайка», Музей радянського побуту, Музей первісного мистецтва Національного історико-археологічного заповідника «Кам'яна Могила», Музей ПАТ «Дніпроспецсталь». Районні і міські краєзнавчі музеї м. Бердянськ, Мелітополь, Василівка, Пологи, Оріхів, Токмак. Віртуальні музеї і віртуальні тури музеями.

Бібліотечна мережа як ресурс пізнання історії рідного краю. Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека та її відділ краєзнавства як джерело знань про історію Запорізького краю.

Інтернет ресурси та інтернет-проекти вивчення та збереження історичної спадщини Запорізького краю.

Тема 4. Приклади та взірці використання історичних джерел у висвітленні та викладанні історії Запорізького краю.

Визначні дослідники історії Запорізького краю та їх наукова спадщина: Д.І. Яворницький, Я.П. Новицький, М.П. Киценко. Просвітницький спадок істориків 20–30-х рр. (М.Г. Філянський, П.І. Смолічев) та 60–80-х рр. ХХ ст. (В.Г. Фоменко, О.М. Гіммельфарб, М.П. Шевельов, А.Л. Сокульський) у висвітленні історії краю. Історики-краєзнавці Запорізького національного університету та їх історико-краєзнавчі проекти: Серія шкільних підручників «Історія рідного краю»; Інтернет-проект: «Запоріжжя в іменах», «Забуті щоденники», «Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 рр. в Україні. Запорізька область», Серія «Усна історія Степової України». Краєзнавці Запорізької області: Запорізької політехніки, Бердянського державного педуніверситету, Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького, Національного заповідника «Хортиця», музейних державних, громадських, приватних культурно-освітніх установ та їх просвітницькі проекти і історико-краєзнавчі публікації. Вчителі-краєзнавці. Національна спілка краєзнавців України та її Запорізька обласна організація. Всеукраїнський журнал «Краєзнавство» (1993–2023) та електронний журнал «Краєзнавство Запоріжжя» (2016–2018).

Проект «Реабілітовані історією», його Запорізька обласна редколегія та науково-редакційна група: керівники, виконавці, учасники.

Запорізьке генеалогічне товариство: його члени та напруцювання.

Змістовий модуль 3. Використання краєзнавчого матеріалу на уроках історії

Тема 5. Методики, прийоми та підходи історико-краєзнавчих досліджень та навчання

Загальноісторичні методи краєзнавчих досліджень та навчання. Хорологічний (просторовий) і хронологічний (часовий) методи. Порівняльно-історичний метод. Районування (регіонування). Динамічний метод. Статистичний метод. Картографічний метод. Культурно-історичний (дифузійністський). Ретроспективний. Генетичний. Сучасні методи і підходи історико-краєзнавчих досліджень. Усна історія. Краєзнавчий туризм. Просопографія. Мікроісторія. Історія родини. Соціальна історія краю, міграційних та еміграційних процесів, історична демографія. Історія поселень, Містознавство. Історія підприємств, установ, закладів, організацій, спілок. Історія церкви. Історія вулиць. Історична біографістика: герої та антигерої. Декомунізація і деміфологізація місцевої історії.

Пояснювально-ілюстративний та -демонстративний, частково-пошуковий (евристичний), дослідницький методи навчання. Метод навчальних проєктів.

Тема 6. Форми і засоби навчання історії рідного краю

Урок з елементами краєзнавчого матеріалу. Краєзнавчий урок: урок-лекція, урок-бесіда, віртуальна екскурсія, практичні та семінарські заняття, урок-диспут, урок-конференція, урок пам'яті. Поєднання традиційних методів навчання з інноваційними та практичними заняттями. Комбінування, взаємодоповнення, трансформування методів при викладанні історії рідного краю. Залежність форм, методів і прийомів навчання від психолого-вікових особливостей учнів та їх пізнавальних можливостей, від індивідуальних уподобань та нахилів. Впровадження диференційованого навчання та особистісно орієнтованого підходу до учнів при викладанні історії рідного краю.

Роль підручника з історії України та підручника з історії рідного краю. Використання текстів історичних джерел у викладанні історії рідного краю. Наочні матеріали та методи ілюстрації. Оригінали та копії історичних пам'яток як засоби навчання. Фольклорно-етнографічні матеріали. Зображальні джерела. Історичні карти. Усна народна творчість. Історичний анекдот. Роль мультимедіа. Презентації. Використання наукових публікацій і результатів наукових досліджень. Освітній потенціал художньої літератури, поезії, музики, кіно, мас-медіа. Інтернетресурси та соціальні мережі.

Змістовий модуль 4. Позаурочні та позашкільні форми навчання історично-краєзнавчого спрямування.

Тема 7. Музейно-екскурсійні форми навчання.

Проведення у музеї уроків, навчальних екскурсій. Використання музейних предметів і експонатів як наочного матеріалу на уроці. Підготовка доповідей і повідомлень учнів за матеріалами екскурсій. Написання творів, есе, створення презентацій з використанням матеріалів, вражень і знань, здобутих у музеї.

Екскурсії до місць пам'яті. Запорізькі варіації історичних екскурсій: Історико-культурний комплекс «Запорозька Січ» Національного заповідника «Хортиця», «Вулицями старого міста Олександрівська», «Соцмісто», Святилища Хортиці, Протоцке, Меморіал хортицьких менонітів, Театр козацького бою «Січові козаки», Кінний театр «Запорозькі козаки».

Туристично-краєзнавчі заходи та їх форми: дослідження, експедиція, краєзнавчий похід, краєзнавчий зліт. Співпраця загальноосвітніх шкіл із Запорізьким обласним «Центром туризму».

Тема 8. Факультативні заняття. Підготовка науково-дослідницьких проектів

Організація шкільних факультативів, їх типи. Особливості організації діяльності учнів на факультативних заняттях. Гурткова робота з історичного краєзнавства. Форми роботи гуртків: зустрічі з визначними діячами, зі старожилами, ветеранами, учасниками російсько-української війни, екскурсії до визначних місць, вечори, дослідницька робота: збирання й аналіз краєзнавчого матеріалу, опрацювання результатів спостережень, робота з довідниками та науковою літературою, іншими джерелами історико-краєзнавчої інформації.

Мала академія наук, науково-практичні конференції. Науково-дослідницькі проекти: історія міста, села, школи, вулиці. Вивчення суспільно-корисної діяльності земляків, соціальних груп, колективів, громад, релігійних товариств. Дослідження родоводу. Просвітницькі конкурси, вікторини, олімпіади, історико-патріотичні заходи.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістові модулі	Усього годин	Аудиторні контактні години					Самостійна робота		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття		Семінари				Т.з.	П.з.	Усього балів
			очна	заочна	очна	заочна	очна	заочна			
1	4/15	2/2	2	1	2	1	11	13	5	10	15
2	6/15	4/2	4	1	2	1	9	13	5	10	15
3	6/15	4/2	4	1	2	1	9	13		15	15
4	6/15	2/4	2	1	4	1	9	13		15	15
Усього за змістові модулі	60	22	12	4	10	4	38	52	10	50	60

Підсумковий контроль (екзамен)	30						30	30	20	20	40
Загалом	90								100		

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	Тема 1-2. Викладання історії рідного краю в системі підготовки вчителів історії	2	1
2	Тема 3-4. Специфіка історичних джерел та особливості методики їх залучення до викладання і вивчення місцевої історії	4	1
3	Тема 5-6. Форми та методи використання краєзнавчого матеріалу на уроках історії	4	1
4	Тема 7-8. Позаурочні та позашкільні форми навчання історично-краєзнавчого спрямування.	2	1
	Разом	12	4

6. Теми семінарських занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	Тема 1-2. Історія рідного краю в школі: проблематика, історичний та педагогічний потенціал	2	1
2	Тема 3-4. Приклади та взірці використання краєзнавчого матеріалу у дослідженні та викладанні історії	2	1
3	Тема 5-6. Форми та методи використання краєзнавчого матеріалу на уроках історії	4	1
4	Тема 7-8. Позаурочні та позашкільні форми навчання історично-краєзнавчого спрямування	2	1
	Разом	10	4

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Теоретичне завдання: написання есе	Варіанти тем: на вибір студента/студентки: 1. Чи потрібна Історія рідного краю як навчальна дисципліна в середній школі? 2. Історія рідного краю в моєму шкільному навчанні: корисний досвід чи зайвий навчальний предмет?	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15238	5
1	Практичне завдання: семінарське заняття	Розкриття аналітичних питань тем 1-2: Робота в команді, навчальна дискусія: визначення регіональних	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15238	10

		особливостей історії краю та їх врахування в процесі викладання		
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			15
2	Теоретичне завдання: тестування.	Тест за змістом лекцій (теми 3-4)	Тест містить 10 питань, кожне з яких оцінюється в 0,5 бали. Тип питання: багатоваріантне. Бали нараховуються автоматично за правильні відповіді.	5
2	Практичне завдання: виготовлення та захист презентації	Робота в команді, кейс-метод, навчальна дискусія: підготовка і презентація комплексу історичних джерел до уроку. Теми імітаційних уроків: 1. Українська національна революція 1917-1921 рр. на Запорозжжі 2. Запорізький край у 20-30-ті рр. XX ст. 3. Запорізький край в умовах російсько-української війни (2014-2023 рр.)	Вимоги до виконання: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15238	10
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2			15
3	Практичне завдання: імітаційний урок	Індивідуальне завдання: підготовка та презентація імітаційного краєзнавчого уроку	Тематика індивідуальних робіт і вимоги до їх виконання: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15238	10
3	Практичне завдання: семінарське заняття	Робота в команді, участь у дискусії на захисті індивідуальних робіт у форматі круглого столу.	Вимоги до виконання: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15238	5
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			15
4	Виготовлення та захист презентації	Презентація та захист навчального / науково-дослідного історико-краєзнавчого проєкту	Вимоги до виконання: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15238	10
4	Практичне завдання: семінарське заняття	Робота в команді, участь у дискусії на захисті індивідуальних робіт у форматі наукової конференції	Вимоги до виконання: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15238	5
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			15

Усього за зміст модулі контр. заходів	8			60
---------------------------------------	---	--	--	----

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Теоретичне завдання – виконання тесту на платформі Moodle:	Питання підготовки до заліку: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15238	Тест містить 20 питань, кожне з яких оцінюється в 1 бал. Тип питання: багатоваріантне. Бали нараховуються автоматично за правильні відповіді.	20
	Практичне завдання: написання есе на оду з пропонованих тем за вибором студента	Тематика есе: 1. Проблеми викладання історії рідного краю в школі 2. Яким Ви бачите викладання історії рідного краю в школі?	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=15238	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Актуальні проблеми теорії та методики навчання історії: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 10 травня 2023 р.) / Ред.кол.: Терно С., Ігнатуша О., Лях С., Савчук Т., Турченко Г., Турченко Ф. ; Запоріз. нац. ун-т. Запоріжжя : Запоріз. нац. ун-т, 2023. 305 с.
2. Всеукраїнська нарада з питань викладання навчального курсу «Основи краєзнавства» у закладах вищої освіти. Матеріали та документи. Київ, 24 травня 2018 р. / Науковий редактор О.П. Реєнт, відповідальний редактор О.А.Удод. Київ, 2018. 112 с.
3. Історико-краєзнавчі дослідження: традиції та інновації: матеріали V Міжнародної наукової конференції (Суми, 11–12 листопада 2021 р.). У 2 ч. Ч. 2. Суми : ФОП Цьома С.П., 2021. 142 с.
4. Королько А. Методичні рекомендації для семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Основи шкільного краєзнавства» (для студентів IV курсу спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)»). Івано-Франківськ, 2019. 78 с.
5. Українське краєзнавство в системі міжінституційних взаємодій: проблеми концептуалізації та практичної реалізації. Збірник матеріалів XV Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, м. Полтава, 12 грудня 2019 р. / За заг. ред. О.П. Реєнта. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2019. 184 с.

Додаткова:

1. Верменич Я.В. Регіональна інтеграція в умовах глобалізації: теорії та сучасні реалії. Київ : Ін-т історії України, 2018. 351 с.
2. Верменич Я.В. Регіональна аналітика в Україні: сучасні дискурси соціогуманітаристики. Аналітична записка. Київ : Ін-т історії України, 2018. 110 с.

3. Верменич Я.В. Феномен пограниччя: Крим і Донбас в долі України. Київ : Ін-т історії України НАН України, 2018. 369 с.
4. Збірка матеріалів (тез доповідей) учасників Обласної краєзнавчої конференції учнівської молоді «Краєзнавчі нариси Запорізького краю», присвяченої 80-річчю утворення Запорізької області. Ч. 2. «Гуманітарне краєзнавство». Запоріжжя: КЗ «Запорізький обласний центр туризму і краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді» ЗОР, 2019. 80 с.
5. Ігнатуша О., Ігнатуша О., Ігнатуша Г. Релігія та Дніпробуд (1927–1932): ілюзія вигнання. *Краєзнавство*. 2023 № 3-4 (112-123). С. 77–86.
6. Ігнатуша О. М. Актуальне звучання патріотичної поезії російсько-української війни 1917–1918 рр. на сторінках провінційної преси: приклад міста Олександрівська (Запоріжжя). *Шості Череванівські наукові читання: зб. наук. статей*. Вип. VI. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2022. С. 158-161.
7. Ігнатуша О. М. З історії автокефальної церкви на території краю за Дніпровими порогами (20-ті рр. XX ст.). *Спадщина: До 100-річчя Державного архіву Дніпропетровської області: зб. наук. статей і док. / Держ. архів Дніпропетровської області; упор., ред. Н. Юзбашева*. Дніпро, 2022. Вип. 5. С.220-229.
8. Історія: Україна і світ. 10–11 класи. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Київ, 2022. 64 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/Istoriya-Ukrayina.i.svit-Intehrovanyu.kurs.30.09.2022.pdf>
9. Історія України. Всесвітня історія 6–11 класи Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Київ: HREC PRESS, 2022. 106 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf>
10. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник / Міністерство освіти і науки України; Ін-т освітньої аналітики; за заг. ред. С.М. Шкарлета. Київ, 2022. 358 с.
11. Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри: збірка наукових праць. Вип. 7 / Відп. ред. М.І. Михайлуца. Міністерство освіти і науки України; Одеський нац. морськ. ун-т; Ін-т історії України НАН України та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 608 с.
12. Понедельник Л.А. Методичні рекомендації для семінарських занять та самостійної роботи з нормативної дисципліни «Організація краєзнавчої роботи учнів у школі» для студентів підготовки бакалавра спеціальності: 014 «Середня освіта (Історія)» освітньої програми: «Історія, правознавство, суспільствознавство». Луцьк, 2022. 56 с. URL: <http://surl.li/jtvms>
13. Реєнт О. Краєзнавство в Україні: історичні традиції і стратегія розвитку. Вид. 2-ге, доп. Київ, 2021. 292 с.
14. Реєнт О.П. Освітнянське краєзнавство як загальнодержавна справа. *Всеукраїнська нарада з питань викладання навчального курсу «Основи краєзнавства» у закладах вищої освіти*. Матеріали та документи. Київ, 24 травня 2018 р. Київ, 2018. С. 11–16.
15. Ihnatusha O., Frolov M. Reaction of social and political forces of Zaporizhzhia to the beginning of the hetmanate (april-may 1918). *East European Historical Bulletin*. 2021. № 21. С. 97-110 (Web of Science).
16. Ihnatusha O., Ihnatusha A. Petro Smolichev – archivist: unknown page of prominent archaeologist and museologist activity (1932–1933). *Емінак*. 2022. № 2(38). С. 114-129 (Scopus; Web of Science)
17. Kolesnyk I. Global History. Conceptual History. Kyiv, 2022. 344 p.

Інформаційні ресурси

1. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua>
2. Історична правда. URL: <http://www.istpravda.com.ua/>

3. аєзнавство Запорожжя. [Журнал Запорізької обласної організації Національної спілки краєзнавців України](http://surl.li/jtvod). URL: <http://surl.li/jtvod>
4. Краєзнавство. Сайт журналу. URL : https://nsku.org.ua/?page_id=5603
5. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Національна спілка краєзнавців України. URL: <http://nsku.org.ua/>
7. Україна модерна. URL: <http://www.uamoderna.com>
8. Українська електронна бібліотека. URL: <http://exlibris.org.ua/main/index.html>.
9. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/>
10. Український історичний журнал. URL: <http://uhj.history.org.ua/uk/home>
11. Історики. URL: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/>
12. orizhzhia Historical Review. URL: <https://istznu.org/index.php/journal>